

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

Слов'янський світ і Україна

Збірник наукових праць на пошану
ректора Рівненського державного гуманітарного університету,
професора Руслана Постолювського



Рівне
Видавець О. Зень
2021

УДК 94(367):94(477)
С-481

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 6 від 30 червня 2021 р.)

Рецензенти:

Анатолій Філінюк – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України Кам'янець-
Подільського національного університету імені
Івана Огієнка

Володимир Фісанов – доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародної інформації
Чернівецького національного університету імені
Юрія Федьковича

Тарас Чухліб – доктор історичних наук, провідний науковий
співробітник Інституту історії України НАН
України

Відповідальний редактор
кандидат історичних наук, професор **Валерій Шеретюк**

Слов'янський світ і Україна: Збірник наукових праць на пошану ректора Рівненського державного гуманітарного університету, професора Руслана Постолювського. – Рівне : О. Зень, 2021. – 432 с.

ISBN 978-617-601-377-8

Видання присвячене 70-річчю від дня народження професора, ректора Рівненського державного гуманітарного університету, заслуженого діяча науки і техніки України, члена-кореспондента Академії педагогічних та соціальних наук, члена-кореспондента Міжнародної слов'янської академії Р. М. Постолювського. У збірнику подані наукові розвідки з історії слов'янських народів та широкого спектру проблем української історії різних періодів. Серед авторів – науковці з академічних установ та вишів України й зарубіжжя.

Видання розраховане на науковий та викладацький загал, студентів, та всіх, хто небайдужий до історії.

УДК 94(367):94(477)

ISBN 978-617-601-377-8

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2021

МИСТЕЦТВО ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

Одне зі стратегічних завдань національної безпеки України полягає в збереженні та зміцненні центрального ідентифікаційного ядра українського народу – його загальнонаціональної ідентичності. Хоча нині цей концепт є багатообговорюваним, а тому й – багатоаспектним, однак теоретично доволі мало уніфікованим. Зокрема, порівняно маловживаним це поняття є в галузі сучасного вітчизняного мистецтвознавства, що може бути пояснене, зокрема, його слабкою теоретичною розробкою та осмисленням. Саме тому, з огляду на відсутність у вітчизняній гуманітаристиці спеціального комплексного дослідження, присвяченого проблемі мистецтвознавчої складової національної ідентичності, вважаємо за необхідне більш докладне студіювання окресленого питання.

Численні студії вітчизняних дослідників засвідчують посилений інтерес до проблеми структури, форм і механізмів конструювання національної ідентичності крізь призму культурно-мистецьких наративів. Так, розробка проблеми національного в гуманітарному знанні такими авторитетними зарубіжними дослідниками, як Е. Сміт, Б. Андерсон, Е. Гелнер, М. Гібернау фахово інтерпретована в публікації І. Лисого. Питання культурологічних засад національного ідентитету лягло в основу досліджень О. Сапожнік і О. Суший. Аналіз світоглядних принципів формування колективного самовизначення українців здійснено в науковій розвідці Н. Кривди. Ґрунтовне дослідження ролі соціокультурних чинників у формуванні української національної ідентичності проведено М. Козловець. Розгляд проблеми впливу художньої освіти на формування національної ідентичності українців міститься в публікації Т. Касьян. З'ясуванню і окресленню ролі українського образотворчого мистецтва як одного з провідних чинників етнозбереження та націєтворення присвячена стаття Н. Авер'янової. Значення і перспективи розвитку народного мистецтва у процесі формування етнічної ідентичності в умовах глобалізації докладно розглянуто в студії Т. Князевої. Однак, оскільки заявлену у назві тему дослідники розглядали у загальних рисах, то авторка вважає виправданим більш детальне звернення до неї.

Мета статті полягає у спробі обґрунтування ролі й значення мистецтва в процесі формування національної ідентичності крізь призму українських ідентифікаційних практик.

Національна ідентичність за своєю суттю є багатовимірним феноменом, саме тому її не можна звести до якогось єдиного компонента. Їй притаманні не лише зовнішні (соціальні), але й внутрішні (психологічні) риси. З огляду на це, національна ідентичність виступає як комплекс символів, сукупність яких породжує особливого роду відчуття належності до спільноти, члени якої можуть бути відмінні за різноманітними параметрами, але при цьому почувати свою єдність з тієї причини, що всі вони – «однієї національності» [5, с. 58].

Одним із найавторитетніших зарубіжних розробників концепту «ідентичність» у сфері гуманітаристики був Е. Сміт, котрий культурну ідентичність розглядав у фокусі саме ідентичності національної. За ним, «чуття культурної спільності» нації тісно пов'язане з її «чуттям національної ідентичності». Згідно його твердження, саме «чуття культурної спільності» є «могутнім засобом самовизначення і самоорієнтації індивіда у світі... завдяки спільній неповторній культурі ми спроможні дізнатися, «хто ми такі» в сучасному світі» [7, с. 11, 12]. Знаним послідовником такого підходу до визначень національної і культурної ідентичностей став Б. Андерсон, який інтерпретував національність і націоналізм як «культурні артефакти особливого роду» [7, с. 12]. В цьому контексті доречно також навести визначення Е. Гелнера, згідно якого національна ідентичність – це ототожнення, уподібнення себе з певною нацією, в результаті чого виникає не лише відчуття належності до певної національної спільноти, а й прийняття її групових цінностей, норм, ідеалів, у тому числі й національної культури [9, с. 28-29].

Сучасною зарубіжною дослідницею проблеми кореляції національної і культурної ідентичностей є М. Гібернау, котра в монографії «Ідентичність націй» (Кембридж, 2007 р.) розставляє нові смислові акценти у розмірковуваннях про природу та особливості цього феномену. Оскільки, на думку цієї авторки, нація – це «передусім... культурна спільнота», то з цього випливає, що ті чи інші нації та етнічні групи творені певними культурами: «властива нації окрема культура вирізняє її з-поміж решти інших націй і править за її презентаційну картку в міжнародній спільноті». За спостереженням вітчизняного дослідника І. Лисого, інтерпретація М. Гібернау національної ідентичності крізь призму парадигми культури виявляється також у тому, що, з її погляду, «культурні загрози» здатні «поставити під ризик національну ідентичність». Крім того, згідно її твердження, саме культура виступає в ролі провідного чинника структурованості сучасного світу: «Нині світ сформований великим розмаїттям культур, більшість яких створили, підтримують і поширюють конкретні нації». При цьому дослідниця вказує на виразну відмінність національно-культурної ідентичності та громадянства: перша інтерпретується М. Гібернау як «колективне чуття належності до нації», а друге – належність до держави як політичного інституту [7, с. 12].

Наголосимо, що ядром, а також головними компонентами національної ідентичності М. Гібернау визначає, поряд із громадянськими цінностями і приписами, усвідомлення спільної культури та історії, любов до своєї землі, а також архаїчні міфи і символи. З цього випливає, що пріоритетним у формуванні національної ідентичності дослідниця визначає чуття такої належності, «яке загалом породжує вірність і соціальну згуртованість серед людей, належних до певної нації», тобто таких, котрі засвоїли певну культуру, характерну саме для цієї нації, з якою «індивіди пов'язують свої емоції». Відтак, М. Гібернау надає природі відносин «людина – культура» емоційно-забарвлених, внутрішньо-чуттєвих зв'язків. За словами І. Лисого, авторка це аргументує тим, що «процес ідентифікації з елементами певної культури зумовлює сильну емоційну пов'язаність із ними». Отже, саме ці культурні елементи становлять «складову частину людського ества» [7, с. 12].

Сучасна вітчизняна дослідниця О. Сапожнік обстоює думку про те, що етнічна ідентичність – це самоусвідомлення людини як представника певного етносу, ототожнення себе з цим етносом та відмежування від інших за допомогою низки культурних маркерів, а саме мови, моральних і ціннісних орієнтацій, історичної пам'яті, спільності території та родового коріння, релігії, народної творчості тощо [9, с. 29]. Докладний аналіз складових культурного коду етносу (нації), що забезпечують відповідність самоідентифікації індивіда щодо свого культурного середовища, здійснила О. Суший у науковій розвідці «Культурно-символічні засади національної ідентичності» [10]. За нею, мова є чи не найвагомим чинником творення етносу та одним із найвартісніших виявів його менталітету, оскільки саме в ній зберігається генетична пам'ять народу, його традиції, ритуали, еталони поведінки тощо. Водночас, на думку цієї дослідниці, змістовними характеристиками культурного коду та сформованої на його основі ідентичності виступають архетипи, ментальність, а також цінності, що плекають із сукупності індивідів єдину соціальну цілісність [10].

Грунтовно досліджуючи феномен української ідентичності з точки зору конструювання її світоглядних наративів у практичній площині, Н. Кривда приходять до висновку, що у свій час домінуюче значення у процесі її формування належало Церкві, її звичаям і традиціям. На його думку, саме релігійний чинник, й, зокрема, місцеві особливості обрядової практики та іконописної традиції відіграли провідну роль у творенні протоетнічної спільності українців. Щоправда, в радянську добу влада доклала максимум зусиль для того, аби нівелювати як релігійність, так і будь-які інші вияви національної культури українців. В підсумку це «означало знищення того культурного осердя, на якому вибудовувалася етнокультурна окремішність» українського народу [6, с. 115-116, 117-118]. Саме тому сучасна Україна як «єдиний національний організм виявився помереженим чи навіть почленованим багатьма роздільними смугами» [6, с. 119]. За спостереженням Н. Кривди, наслідки цього грубого зовнішнього втручання корелюються із внутрішніми закономірностями розвитку етносу, серед яких провідне місце належить культурним відмінностям субетносів, мовній неоднорідності вітчизняного соціуму, конфесійній плюральності включно з антагоністичним протистоянням різних Церков, а також ментальному тяжінню і політичним стереотипам мешканців різних регіонів України [6, с. 119]. Як твердить цей дослідник, нині стратегічно важливим завданням є конструювання нової колективної ідентичності українців, об'єднаних спільною історичною долею і культурною спадщиною. Однак, на його думку, вона не може зводитися ні до етнічної, ні до політичної ідентичності, а повинна являти собою динамічну соціальну структуру з чітким вектором її цивілізаційного розвитку. Отже, як підсумовує Н. Кривда, українська ідентичність – це різновид національної ідентичності, що формується під впливом реалізації таких соціокультурних проєктів і технологій, як освіта, література, масові ідейно-тематичні видовища, а також мистецтво. За його словами, це дає підстави для твердження, що «національна ідентичність є наративом і перформансом» [6, с. 121].

Таким чином, приходимо до висновку, що невід'ємною ланкою творення національної ідентичності є мистецтво, що виступає одним із вагомих

інструментів становлення самосвідомості індивіда, засобом його самоутвердження в світі. Як зазначає з цього приводу Т. Касьян, вітчизняне мистецтво – архітектура, образотворче мистецтво, художня література, музика, декоративне мистецтво тощо – сприяє вихованню особистості, плекає в ній вміння самостійно орієнтуватися в сучасному складному полікультурному просторі, формує не лише унікальну систему цінностей, але й творчі здібності, а також виступає в ролі вагомого чинника конструювання її національної ідентичності [3, с. 58]. На цьому акцентує увагу й Т. Князева: за її словами, мистецтво «нерозривно пов'язане з процесами, що відбуваються в суспільстві, і служить одним із проявів етнокультурної свідомості особистості, чинником, що визначає коло її цінностей» [4, с. 89].

На потужному етнозбережувальному та націєтворчому потенціалі українського мистецтва наголошує також сучасна вітчизняна філософиня Н. Авер'янова. Так, на її думку, українському образотворчому мистецтву в силу своєї специфіки, а саме зображальності, візуальності та статичності, притаманна здатність «унаочнено фіксувати національне буття українства в різних просторових і часових межах, що уможлиблює дію інформаційно-мистецького ланцюжка: суспільство певної історичної доби – художник – твір мистецтва – реципієнт, цим самим транслюючи в сьогодення найважливіші культурні, художні та національні цінності багатьох епох» [1, с. 19]. Отже, з цього випливає, що українське мистецтво синтезує національне та художнє, візуалізує й доносить до глядача у свій специфічний спосіб буття українського народу, а відтак, виступає ретранслятором його смислових зв'язків із українською національною спільнотою.

Докладне студіювання як стилістичних рис, так і тематичної спрямованості українського образотворчого мистецтва XVI – початку XX ст. дало підстави цій дослідниці зробити висновок про те, що впродовж віків художня творчість українців виконувала роль специфічного чинника плекання їхньої етнокультури та етнічної ідентичності. Це простежується в спадкоємності українських мистецьких традицій, збереженні та використанні кращих надбань попередніх поколінь, що мали універсальне значення для становлення національної культури, запровадженні української національної тематики в мистецтві, збереженні історичної пам'яті українців, акцентуванні на патріотизмі та формуванні відповідних йому художніх образах, художньо-мистецькому «закоріненні» української людності в просторі своєї національної культури, синкретизмі художньо-естетичних і національних цінностей, а також цілісному баченні феномена української національної культури, історичного буття України та українського народу [1, с. 21]. Отже, це дає підстави для твердження, що мистецтво як культурно-мистецька маніфестація і репрезентація національної ідеї є одним із невід'ємних чинників етнозбереження та націєтворення українців.

Це підтверджується, зокрема, матеріалами дослідження Т. Князевої, яка у своїй публікації не лише докладно проаналізувала роль народного мистецтва у формуванні етнічної ідентичності, але й окреслила його перспективи в умовах глобалізації [4]. Так, за її словами, «народне мистецтво – це не побут, а буття, воно не просто «виражає» світогляд, а саме є світоглядом, точніше, народним переживанням світу. Власне кажучи, це не що інше, як «національний психо-

лого-космос»...» [4, с. 89]. Дослідниця приходить до висновку, що народна художня культура – це джерело цінностей, ідей, образів, що плекають духовність, формують любов до рідної землі, сприяють обізнаності її історії. По суті, народне мистецтво – це аксіологічний феномен, оскільки в його основі знаходяться осмислені у свідомості етносу ідеї і цінності. Саме вони формують ядро народного мистецтва. Відтак, народне мистецтво і національна ідентичність є взаємопов'язаними явищами, між якими в сучасних умовах культурної глобалізації поступово руйнуються тісні причинно-наслідкові зв'язки. Нівелювання етнічного в мистецтві, заміна його на вестернізовані зразки веде до уніфікації світу. Так із втратою етнічного наповнення мистецтва не лише зникає потужний ідентитет нації, але й губиться національна самобутність народу [4, с. 91-92]. Отже, народне мистецтво, яке відображає світогляд народу, його цінності та ідеали, а також ідеї і образи, є однією з форм вияву самобутності й оригінальності етносу, що в ширшому контексті відіграє роль одного із чинників творення його ідентичності.

Однак цим не вичерпується етноконсолідуючий потенціал народного мистецтва: якщо з одного боку народне мистецтво – вагомий чинник формування національної ідентичності, то з іншого – невід'ємний елемент презентації національної своєрідності України за кордоном. Показово, що нині саме на національну історико-культурну спадщину, зокрема, мистецькі набутки українського народу покладено завдання створення позитивного іміджу України за кордоном. Відтак, саме національне мистецтво покликане відіграти роль одного з ключових елементів розбудови національного бренду України. Про це свідчать дані дослідження, яке в грудні 2010 р. провело Міністерство закордонних справ України шляхом он-лайн опитування громадян п'яти провідних країн ЄС – Німеччини, Іспанії, Франції, Великобританії та Італії. Зібрана й належним чином опрацьована фахівцями інформація була покладена в основу стратегії формування позитивного іміджу України та просування її бренду за кордоном [2].

Як впливало з результатів цього дослідження, найбільш привабливим видом туризму для іноземців стало відвідування саме національних культурно-історичних пам'яток (56 %). Для порівняння: за сільський туризм в Україні іноземні респонденти віддали 44 % усіх своїх «голосів», за фестивальний – 39 %. Більшість опитаних іноземців згодна з тим, що Україна відома в світі завдяки своїм традиціям та історичній спадщині (62 % респондентів). Інші фактори, що визначають позитивний образ України в світі, на думку респондентів, розташовані у такому порядку: спортивні досягнення України (49 %), українська музика (39 %), національна кухня (38 %). Ще один блок питань цього дослідження стосувався з'ясування провідних чинників сприйняття України іноземцями. Згідно результатів, найбільший вплив на сприйняття України та українців мають: культурно-історична спадщина (44 %), природа/довкілля (35 %), помітність України на спортивній арені (31 %), рівень розвитку демократії та свобод (31 %). Показовим у контексті окресленої нами проблеми стало питання візуалізації України іноземцями. Відповідь на нього показала, що найстійкіше в іноземців Україна асоціюється з писанками (37 %) та Петриківським розписом (17 %). Із сучасним мистецтвом Україну асоціюють

лише 16 % респондентів, із карпатським різьбленням – 11 %. Лише 7 % вибрали українську вишивку. Важко відповісти на питання було для 12 % респондентів. Відтак, проведене соціологічне Інтернет-дослідження виявило достатньо низький рівень поінформованості іноземців про Україну й українців. У мистецькому аспекті Україна в їхньому уявленні асоціюється здебільшого з народним декоративним мистецтвом, а саме писанками і Петриківським розписом.

Станом на 2020 р. до списку світової спадщини ЮНЕСКО входить 7 об'єктів в Україні, серед яких 6 є об'єктами культурного та 1 – природного типу: 1) Київ: собор святої Софії та прилеглі чернечі будівлі, Києво-Печерська Лавра; 2) Ансамбль історичного центру Львова; 3) Дуга Струве; 4) Резиденція митрополитів Буковини і Далмації; 5) Дерев'яні церкви Карпатського регіону; 6) Стародавнє місто Херсонес Таврійський та 7) Букові праліси Карпат. Що стосується цінностей нематеріальної культурної спадщини, то нині до національного переліку України включено 18 елементів, зокрема, Опішнянську кераміку, Косівську мальовану кераміку, Кролевецьке переборне ткацтво, Петриківський розпис, Козацькі пісні Дніпропетровщини, бортництво, гуцульську писанку, художнє дереворізьблення Чернігівщини та ін. [8]. Зокрема, 5 грудня 2013 р. на 8-й сесії Міжурядового комітету з охорони нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО, в роботі якої брало участь близько 600 експертів із 95 країн світу, було прийнято рішення про присвоєння Петриківському розпису як унікальному явищу українського декоративного мистецтва XIX – XXI ст. статусу нематеріальної культурної спадщини людства [11]. Акцентуємо на тому, що Україна тоді вперше отримала такий почесний статус, набуття якого стало важливою віхою у формуванні стратегії національного брендингу, зокрема візуалізації України за кордоном.

Таким чином, національна ідентичність – це відчуття колективної належності до конкретної національної спільноти, її культури. Одним із провідних інструментів її ідентифікації є мистецтво, в якому особливо яскраво проявляються національні особливості того чи іншого народу, а також у свій специфічний спосіб маніфестується й візуалізується національна ідея.

Феноменальність українського мистецтва полягає в здатності синтезувати національне та художнє; не лише фіксувати й візуалізувати національні ідеї та цінності, але й транслювати їх у суспільство, а також конструювати, плекати й оберігати етнічну самосвідомість. Саме з огляду на це воно відіграє роль одного із вагомих чинників формування національної ідентичності українського народу.

Джерела та література

1. Авер'янова Н. Українське образотворче мистецтво як невід'ємний чинник етнозбереження та націєтворення. *Українознавство*. 2009. № 13. С. 18-21.
2. Дослідження сприйняття України. URL: <http://brandukraine.org/k/> (29.08.2016).
3. Касьян Т. К. Роль мистецтва у формуванні національної ідентичності. *Вісник Черкаського Національного університету ім. Богдана Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2018. № 6. С. 57-61.
4. Князева Т. М. Роль народного мистецтва у втіленні й формуванні етнічної ідентичності в умовах глобалізації. *Вісник ДАКККіМ*. 2012. № 4. С. 89-92.

5. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: Монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
6. Кривда Н. Ю. Українська ідентичність як світоглядний конструкт. *Науковий вісник НУБіП України*. Серія: Гуманітарні студії. 2017. № 274. С. 109-122.
7. Лисий І. Я. Культурна ідентичність: культурні виміри націй у баченні М. Гібернау. *Наукові записки НаУКМА*. Філософія та релігієзнавство. 2014. Т. 154. С. 11-18.
8. Національний перелік елементів нематеріальної культурної спадщини України. URL: <http://uccs.org.ua/natsionalnyj-reiestr-objektiv/> (25.07.2020).
9. Сапожник О. В. Культурологічний зміст поняття ідентичності. *Мистецтвознавчі записки*. 2019. № 35. С. 27-33.
10. Суший О. В. Культурно-символічні засади національної ідентичності. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2012_2_7 (15.07.2020).
11. Украина укрепила свой культурный имидж Петриковской росписью. URL: <http://inpress.ua/ru/society/21425-ukraina-ukrepila-svoy-kulturnyy-imidzh-petrikovskoy-rospisyu> (25.08.2016).

ЗМІСТ
ВШАНОВУЮЧИ ЮВІЛЯРА

Валерій Смолій

Слово про ювіляра.....4

Олександр Завальнюк

Alma mater Руслана Постоловського у 1960-1970-х рр.
(До історії Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту)8

Роман Михальчук

Професор Руслан Постоловський – науковець та управлінець
(До 70-річчя заслуженого діяча науки і техніки України).....20

РОЗДІЛ 1. ВСЕСВІТНЯ ІСТОРІЯ

Олег Озимчук

Причини конфронтації Англії та Франції в XII – на початку XIV століть32

Юрій Терешко, Оксана Левак

Початок правління прем'єр-міністра Джуліо Мазаріні – «тіні Рішельє»
і зовнішня політика Франції у Західній Європі в період тридцятилітньої
війни (1643-1647 рр.).....38

Наталія Плюта

Демографічні, економічні та політичні фактори розвитку колоніальної
ідеї у Франції в новий час48

Катерина Шевчук

Трансформаційні процеси в естетиці на початку – в першій половині
XX ст.56

Ігор Десятничук

Чехи та чеські землі у фокусі прагнень чеських німців у роки
Першої світової війни65

Світлана Шульга

Волинські чехи у зовнішній політиці міжвоєнної Чехословаччини.....73

Степан Синяк

Польська державна політика у сфері військово-фізичної підготовки.....82

Андрій Слесаренко

Друга світова війна та Голокост у кінофільмах чеських режисерів
Збинеска Бриниха та Юрая Герца.....91

Ігор Філіпчук

Інтелектуальна підготовка демократичного руху в Чехословаччині
1967-1968 рр.: суспільно-історичні обставини 99

Тетяна Опанасюк

Становлення і діяльність опозиційно-радикальних течій в СРСР
у 1987-1989 рр. 109

Інна Мартинчук

Особливості внутрішньопарламентської боротьби в Словацькій
республіці в 1993-1998 рр. 118

Тетяна Шамсутдинова-Лебедюк

Особливості сучасних взаємовідносин чоловіка й жінки у ісламі 128

РОЗДІЛ 2. ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

Андрій Блануца

Земельні надання на умовах земської служби як елемент станової
культури у Великому Князівстві Литовському (Друга половина XV –
середина XVI ст.) 138

Андрій Гурбик

Концепти «Звичай» і «Право» в звичаєво-правовій культурі
українських земель XVI – XVII ст. 145

Богдан Прищеп

Планування та забудова замку князів Острозьких у Старокостянтинові 159

Галина Панишко

До питання політичних аспектів українсько-польських:
від Люблінської унії до Люблінського трикутника 169

Олена Прищеп

Освітні практики Речі Посполитої на Правобережній Україні
(1773–1793 рр.) 177

Микола Кучерепа

Правовий і майновий статус православної церкви у Польщі
у міжвоєнний період (1918–1939 рр.) 184

Любов Заглинська, Оксана Лукомська

Історичний аспект розвитку економічної освіти в Україні 199

Юрій Крамар

Професійно-технічна освіта на Волині у міжвоєнний період
(1921–1939 рр.) 205

Руслана Давидюк, Віталіна Данильчук

«Рідні хати» як проурядові культурно-освітні осередки Волинського воєводства 213

Юлія Візітів

Волинський пласт: хронологія розвитку 220

Володимир Баран

Військово-чекістські операції НКВС проти українського підпілля в Західній Україні: 1939–1941 рр. 229

Валентина Доброчинська

Пропагування радянської освіти у періодичних виданнях Волинської та Ровенської областей (1939–1941 рр.) 237

Ірина Рибачок

Богословсько-педагогічна академія УАПЦ в Мюнхені 1946-1952 рр. (До 75-ліття від заснування) 244

Олена Ворон, Оксана Ворон

Релігійна політика на Рівненщині у 50-60-х роках ХХ століття 254

Дмитро Малезжик

Репресивна політика радянської влади проти творчої інтелігенції УРСР (Друга половина 1960-х рр.) 262

Олександр Комарніцький

Рівненський педінститут у роки Горбачовської перебудови 268

Сергій Жилюк, Лариса Паніна, Сергій Шапранський

Державно-церковні відносини на Житомирщині у контексті суспільно-релігійних трансформацій 1989-1991 рр. 277

Руслана Шеретюк

Мистецтво як чинник формування національної ідентичності: український контекст 285

Ірина Панчук

Сучасні протестанти в Україні: особливості ідентифікації 292

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ ТА ПРОЦЕСИ В ІСТОРИЧНОМУ КОНТЕКСТІ, МЕТОДОЛОГІЯ, ІСТОРІОГРАФІЯ, ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

Анатолій Філінюк, Олександр Григоренко

Мистецтво Волині ХVI – ХVII ст. у науковій спадщині професора Мечислава Гембаровича 302

Grzegorz Baziur

Świadomość narodowo-państwowa i jej rola w procesie samoidentyfikacji obywatelskiej społeczeństwa ukraińskiego – wybrane problem308

Сергій Троян, Наталія Нечаєва-Юрійчук

Перша світова війна 1914–1918 рр. і маніпуляція свідомістю людини в умовах зародження нової світ-системи331

Максим Гон, Наталія Івчик

Полпотівське «взірцеве суспільство» у дискурсі історії повсякдення341

Оксана Гуменюк

Повсякдення радянської господарської культури: історіографічний аналіз349

Сергій Троян

Постколоніальні студії: західний і український дискурс358

Наталія Кінд-Войтюк

Інноваційні виклики вивчення історії у контексті реалізації завдань нової української школи365

Кароліна Цинк

Охорона довкілля як об'єкт екологічної освіти (соціологічне дослідження позицій українських студентів)372

Тетяна Кузьма

Музей як місце історичної пам'яті: практики Берліну383

Алла Киридон, Віктор Троян

Європейська ідентичність у парадигмальних обрисах космополітичної концепції Ульріха Бека391

Оксана Кундеус

Концептуальні основи європейської інтеграції400

Алла Киридон

Колективна пам'ять як ціннісно-смілова матриця національної ідентичності405

Олег Санжаревський, Наталія Байда, Андрій Стемпіцький

Приватні військові компанії: міжнародний досвід та перспективи для України414

Відомості про авторів.....422

Наукове видання

Слов'янський світ і Україна

Збірник наукових праць на пошану ректора
Рівненського державного гуманітарного університету,
професора Руслана Постолювського

Технічний редактор
О. М. Борилюк-Міськов

Підп. до др. 08.09.2021.

Формат 70x100¹/₁₆.

Папір офсет.

Друк цифр.

Гарнітура Таймс.

Ум. др. арк. 33,6.

Обл. вид. арк. 33,6.

Тираж 100 прим.

Видавець О. Зень
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
пр. Кн. Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
тел.: 068-025-067-4; olegzen@ukr.net

Друкарня: «Формат-А»
вул. Центральна, 58, с. Корнин
Рівненського р-ну Рівненської обл.,
35304, 0362-20-53-37